

MECMUA

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

BAHAR 2018 YIL: 3, SAYI: 5, s. 85-98

YÜKLEME TARİHİ: 19.01.2018 YAYIN TARİHİ: 02.07.2018

Mehmet BİREKUL*

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NDE EĞİTİM VE KONYA MEDRESELERİ

Öz

Türklerde eğitim Orta Asya'ya kadar uzansa da Anadolu topraklarında sistemli eğitimin Anadolu Selçuklu Devleti ile birlikte yerleştiği bir gerçektir. Malazgirt muhaberesi ve daha sonrasında Selçuklu boylarının Anadolu'ya yerleşmeleri ile sistemli devlet olarak kurulan Anadolu Selçuklu Devleti Anadolu'nun pek çok şehrinde iskan çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmaların çoğu günümüze kadar ulaşmış kültürel ve toplumsal yapılardır. Özellikle eğitim açısından yapılan çalışmalar yine Anadolu'nun pek çok şehrinde göz doldurucu heybetiyle ayakta durmaktadır. Bu şehirlerin başında ise uzun yıllar Anadolu Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapmış Konya şehri gelmektedir. Konya Selçuklu döneminde bir eğitim mekânı haline gelmiştir. 13. yüzyılda, Moğol istilasından kaçan birçok bilgin, mutasavvıf, İç Asya'dan Anadolu'ya gelip yerleşmiş, bu da, Anadolu Selçuklu medreselerinin bilimsel olarak daha da güçlenip önem kazanmalarında etkili olmuştur. Özellikle Konya ilinde döneme ilişkin büyük alimlerin ders verdiği önemli medreseler yapılmıştır. Bu medreseler yine önemli mezunlar vererek Türk Eğitim Tarihi'ne katkıda bulunmuşlardır. Birçok medresenin inşa edildiği Konya'da Selçuklu döneminin izleri günümüzde bile hala ayakta durmaktadır. Pek çoğu Osmanlı döneminde de kullanılan bu medreselerin bir kısmı ise günümüzde farklı (müze vb.) amaçlarla kullanılmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin eğitime verdiği önemin açıklandığı ve Konya'da inşa edilen medreselerin incelendiği bu çalışmada Selçukluların eğitim anlayışı açıklanmaya çalışılacaktır. Araştırmanın Türk Eğitim Tarihi'ne katkı sağlaması temennisiyle diğer araştırmalara da yol göstermesi düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu Devleti, Eğitim, Konya, Medrese

EDUCATION IN ANATOLIAN SELJUK STATE AND MADRASAHS OF KONYA

Abstract

Although the Turks' systematic education in the Anatolian territories dates as far as back as Central Asia. It is a reality that has been established with the Anatolian Seljuk State. The Anatolian Seljuk State, which was established as a systematic state by the settlement of Malazgirt and later the Seljuks in Anatolia, has begun to work in many cities of Anatolia. Most of these studies are cultural and social structures that have reached the level of daylight. Especially the studies carried out in terms of education are still standing in the eyes of many Anatolian cities. At the head of the cities comes the city of Konya which has been the capital of the Anatolian Seljuk State for many years. Konya became an educational venue during the Seljuk period. In the thirteenth

* Dr, mbirekul42@gmail.com

century, many scholars who escaped from the Mongolian invasion came and settled in Anatolia from the Inner Asia, which was also influential in the scientific strength of the Anatolian Seljuks. Especially in the province of Konya important madrasa's provided education by the great scholars of the revolution. The madrasa's again contributed to the History of Turkish Education by giving important graduates. The traces of the Seljuk period in Konya, where many madrasa's were built, are still standing today. Some of these madrasa's, many of which were also used in the Ottoman period, are now being used for different purposes (museums, etc.). The study of the Seljuks' understanding of education will be tried in this study which examines the madrasas built in Konya and the Anatolian Seljuk State explained the precepts given by the education. It is thought that the research will lead to other researches with the help of the contribution to the Turkish Education History.

Keywords: Anatolian Seljuk State, Education, Konya, Madrasa

Giriş

Genel olarak medrese, “ders yapılan” veya “ders çalışılan yer” olarak ifade edilmektedir (Kütükoğlu, 2000: 3). İslâm tarihinde eğitim ve öğretim kurumlarını ifade eder. Türkçe sözlükte “İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer, fakülte” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2017). Sanat kavramları sözlüğünde ise medrese, bugünkü orta ve yüksek öğretime denk düzeyde eğitim veren İslam okulu ve okul yapısı olarak tanımlanmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 2011: 156).

Medrese “okumak, anlamak, bir metni öğrenmek ve ezberlemek için tekrarlamak” anlamına gelen ders (dirâse) kökünden bir mekânı ifade etmektedir (Bozkurt, 2003: 323). Farklı bir tanımda medrese, “talep edilen şeyin okutulduğu yer, mekân, ders okutulan yer” anlamındadır (Furat, 2003: 182). Medrese, kelimesi mekânı ifade eden bir kelime olup, Arapça ders okunacak yerle beraber talebenin içinde oturup ders okuduğu bina anlamındadır. Genel olarak İslâm ve Osmanlı şehirlerindeki eğitim müesseselerinin adı olduğu gibi dâr-ül-fünûn yani üniversite yerine de kullanılan bir ifadedir (Ünal, 2007: 109). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere medreseler birer eğitim kurumu hatta yüksek eğitim kurumudur. Fakat ilk medreseler kurulmadan önce eğitim öğretim faaliyetlerinin mescitlerde verildiği bilinmektedir.

İslamiyet'in ilk yıllarından itibaren mescidler hem ibadet hem de eğitim mekânı olarak kullanılmaktaydı. Farklı bir ifade ile erken dönemlerde Müslümanlar mescitlerde ya da mescitlerin yanına inşa ettikleri hücrelerde temel dini bilgileri öğretiyor ve öğrenebiliyorlardı. İslâm dünyasında hicri ikinci yüzyıl ortalarından itibaren özellikle Medine ve Şam'da âlimler etrafında ders halkaları oluşmaya başlamış ve bu ders halkaları Müslümanlar arasında ilkokullaşma örnekleri olarak kabul edilerek zamanla medrese kavramına dönüşmüştür (Biçer, 2013: 265).

Mescidlerde verilen eğitimin gürültü ve özellikle ders veren hocalara bir ücret verilmesi gerektiği sebebiyle öğretim faaliyeti için ayrı mekânların kurulmasını zorunlu kılmıştır (Çelebi, 2001: 81-82). Kurumsal anlamda bilinen ilk medrese, İmam Ebu Hafs Buhari (H. 150-217) zamanında Buhara'da inşa edilerek eğitime başlanmıştır. Daha sonra ise başta Ebu Velid Hasan b. Ahmed Nişabûri eş Şâfiî Medresesi (H. 349), İbni Hayyan Medresesi (H.350) gibi medrese örnekleri yaygınlaşmaya başlamıştır (Biçer, 2013: 265).

Ortaçağ İslâm dünyasının en başarılı devlet adamlarından olan ve Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın vezir tayin ettiği (Özaydın, 2007: 195) Nizamülmülk'ün İslam dünyasında medreselerin kurumsallaşmasında önemli bir yere sahip olduğu yönünde birçok bilim adamı fikir birliği içindedir (Güven, 1998: 126). Bu konuda Roux şu ifadelerle yer vermektedir; “*Bu daha çok İngiliz koleji tipindeki bir eğitim kurumuydu. Kurucusunun adından dolayı ‘Nizamiye’ adı ile anılmaktadır*” (Roux 2004: 261).

Nitekim Nizâmülmülk, Şîf Fâtımîler'in Sünnî Abbâsîler'i ve Selçuklular'ı yıpratmak amacıyla siyasî ve askerî faaliyetlerin yanı sıra ilmî açıdan da yoğun bir propagandaya giriştikleri dönemde Ehl-i sünnet akîdesini güçlendirmek ve devletin ihtiyaç duyduğu görevlileri yetiştirmek için medreseler açmaya karar vermiştir. Bu konuda Sultan Alparslan'dan izin alarak O'nun devrinde ve daha sonra Sultan Melikşah zamanında Irâk-ı Arab, Irâk-ı Acem, Horasan, Mâverâünnehir, Suriye ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde medreseler kurmuştur (Özaydın, 2007: 189). Görüldüğü gibi Türk-İslam medeniyetinin önemli parçalarından birisi olan medreselerin yaygınlaşmasında Selçuklular'ın büyük etkisi olmuştur. Bu durum daha sonra Anadolu Selçuklu Devleti tarafından da geliştirilmiş ve eğitime verdikleri önem başkent olacak Konya'da da kurdukları eğitim kurumlarıyla kendisini göstermiştir.

1. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Eğitim

1071 Malazgirt savaşı sonrasında Anadolu içlerine ilerleyen Türk orduları kısa bir zaman sonra Selçuklu Devleti'ni kurmuşlardır. Selçuklu Devleti'nin kurulması ile İslam dünyası iç buhranlardan ve Bizans'ın istila tehditlerinden kurtulmuştur. Ayrıca İslam kavimleri ve medeniyeti tarihi de, Türklerin taze kanı, kudreti ve kahramanlığı, ahlâk fazilet ve idealleri sayesinde hayatiyetine kavuşmuştur. Selçukluların İslam dünyasına hâkim olmasıyla birlikte İslam dünyasının hem siyasî hem de kültürel manada liderliği Araplardan Türklere geçmiştir (Özkan, 2008: 29-30).

Anadolu Selçuklu Devleti'nde, sosyal durum, ekonomik, idari-askeri yönden olduğu kadar, dil, edebiyat, sanat ve eğitim yönünden de gelişme göstermiştir. Böylece toplum olarak eskisinden oldukça farklı bir görünüme kavuşmuşlardır (Güven, 1998: 126). XII. Yüzyılın ortalarında Anadolu'daki Bizans ve Haçlılar mücadelesinin etkileri azalmaya başlamış ve hızlı bir şekilde Anadolu Selçuklu Devletinin hakim olduğu yapılanma süreci ortaya çıkmıştır. Söz konusu sürecin etkileri her alanda kendisini hissettirmiştir (İbn-i Bibi, 1996: 453).

Anadolu Selçuklu Devleti'nde eğitimin temel niteliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Akyüz, 2007: 42):

-Selçuklu devlet adamları eğitime ve bilimin gelişmesine gereken önemi vermişlerdir.

-Eğitim kurumu olarak medreseler gelişmiş, ülkenin her tarafına yayılmıştır.

-Ahilik gibi bir yaygın eğitim kurumu, atabeylik gibi şehzadelerin yetişmesi için bir uygulama ortaya çıkmıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti'nde eğitim ihtiyacı ortaya çıktığında, bu sorunu çözümlenebilecek varlığı olan kişi, mal varlığının bir kısmını mektep binası

yapımına ve eğiticinin ücretine ayrılmaktaydı. Bunu dışında talebelerin ihtiyacı da düşünülerek, bu kurumu her yönüyle işletebilecek tedbirler alınırdı. Bu amaçla bütün gelir kaynakları ve bunlardan elde edilecek paranın sarf yerleri ayrıntılı bir şekilde yazılmakta ve devrin yetkili kadısının da tasdik ettiği bu belgeye vakfiye denilmekteydi (Baykara, 2002: 236). Anadolu Selçuklu Devleti dönemine ait yapıların kesinlikle bir vakfiyesi bulunmaktaydı. Fakat bu vakfiyelerin çok az bir kısmı günümüze ulaşabilmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nde temel eğitim hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte, medreselere kaynak teşkil eden ilköğretim düzeyinde bir eğitim kurumunun varlığı bilinmektedir. Genel olarak camilere bitişik bir vaziyette yapılan bu eğitim kurumlarına "kütta" denilmekteydi. Söz konusu eğitim kurumlarında Kur'an okuma, din eğitimi, okuma yazma ve matematik gibi fen bilimleri de öğretilmekteydi (Özkan, 2008: 32). Bu eğitim kurumları bir anlamda temel eğitim vermekte ve medreselere temel oluşturmaktaydı. Anadolu Selçuklu Devleti'nde kütta dışında medreseler eğitim kurumu olarak önemli bir yere sahipti.

Anadolu Selçuklu Devleti döneminde bir eğitim öğretim kurumu olarak medreseler önemli vazife görmüşlerdir. Söz konusu kurumlar, devletin sırtında birer yük değil, vakıfları, gelir kaynakları ile varlıklı-varlıksız okumak isteyen insanların barındırılıp eğitildiği yuvalar halini almışlardır (Küçükdağ ve Arabacı, 2004: 317). Medreselerde eğitimi en yüksek dereceli görevli olarak "müderris" verirdi. Bunun yardımcıları "muid"ler olup, ayrıca öteki hizmetliler de medrese kadrosunu oluştururdu. Medresede eğitim dili Arapça idi (Baykara, 2002: 238).

XIII. yüzyılda, Moğol istilasından kaçan birçok bilgin, mutasavvıf, İç Asya'dan Anadolu'ya gelip yerleşmiş, bu da, Anadolu Selçuklu medreselerinin bilimsel olarak daha da güçlenip önem kazanmalarında etkili olmuştur. Medreselerin çoğalıp yaygınlaşmasıyla, öğrenciler de artmıştır (Akyüz, 2007: 49). Anadolu Selçuklu Devleti medreselerinde öğretim ve düzen, Büyük Selçuklu Devleti medreselerindeki gibi olmuştur.

Medreselerde fıkıh, dinî ilimler, Kur'an-ı Kerim, hadis ve bunlara yardımcı edebî ilimler okutulmuştur. Eğitim salı ve cuma günleri hariç bir hafta boyunca yürütülmüş, eğitim süresi her dönem kesinlik arz etmese de beş yıla kadar sınırlandırıldığı olmuştur. Selçuklu medreselerinde, Kur'an, hadis ve tefsir gibi dinî ilimlerin yanında, tıp ve astronomi gibi ilimlerin de okutulması, vakfın gaye ve imkânlarına göre olmuştur. Medreselerdeki ders programlarının temelini dinî ilimler oluşturmuştur (Kemaloğlu, 2015: 64-65). Netice itibariyle Büyük Selçuklu Devleti döneminde önemli bir eğitim kurumu haline gelen medreseler Anadolu Selçuklu Devleti'nde de bu önemini korumuştur. Bu medreselerin en önemlilerinden bir kısmını ise aşağıda görüleceği gibi başkent Konya'da yer alan medreseler oluşturmuştur.

2. Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi Konya Medreseleri

Kılıç Arslan I tarafından Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti yapılan Konya Dar-ül-mülk (Payitaht) unvanına sahip olmuştu (Turan, 2005: 697). Konya, Anadolu Selçuklu Devleti'nin asıl payitahtı olduğu için daha çabuk gelişme göstermiştir (Baykara, 2002: 238). Özellikle Alâeddin Keykûbâd ve II. Kılıçarslan

döneminde Konya, ihtişamının en yüksek noktasına ulaşmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti döneminde Konya, Türk âleminin en önemli kültür merkezi olmuş ve İslâm dünyasının ilim ve sanat adamlarını bünyesine toplamıştır. XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Moğol faaliyet ve zulmü ile çeşitli siyasi, iktisâdi ve sosyal çalkantılar baş göstermesine rağmen, Konya ve çevresindeki kültür faaliyetleri devam etmiştir (Dikici, 2005: 149-150).

Anadolu Selçuklu Devleti döneminde Konya eğitim kurumları açısından da dönemin önemli şehirlerinde biri haline gelmiştir. Konya'da, XIII. yüzyılda, mevcut onbeş kadar medresenin herbirinde ortalama 40'ardan 600 kadar öğrenci bulunduğu sanılmaktadır (Akyüz, 2007: 49). Zengin vakıflarla beslenen Konya medreseleri, yükselen ilmin bir temsilcisi olarak gelişmiş, her medrese bir ilim şubesine ayrılmış, böylece ihtisas elemanlarının yetiştirilmesi düşünülmüştür. Meselâ, dar'üş-şifalarda tıp, dar'ül hadislerde hadis ilimleri okutulmuştur. Devletin resmi mezhebi Hanefî olduğu için, medreselerde ders veren müderrislerin de Hanefî mezhebinden olması ön plâna alınmış, bu husus vakfiye ve kitabelere kaydedilmiştir (Önder, 1962: 121). Anadolu Selçuklu Devleti döneminde payitaht olan Konya'da 25 (Kemaloğlu, 2015: 66) medrese bulunduğu ifade edilmektedir.

2.1. Atabekiye Medresesi

Atabekiye medresesi Konya Çifte Merdiven Mahallesi'nde Kadı İzzeddin (Karpuzoğlu) Câmîi'nin batısında yer almaktaydı (Konyalı, 1968: 97; Arabacı, 1998: 134). Atabekiye Medresesi'nin bazı araştırmacılar tarafından 1251'de yapıldığı (Şeker, 2005: 181) ileri sürülse de medresenin yapılış tarihi olarak 1256 tarihi kabul edilmektedir (Konyalı, 1968: 97; Arabacı, 1998: 134). Atabekiye Medresesi Anadolu Selçuklu Devleti emirlerinden Yaruk İnal torunu, Sevinç oğlu Atabek Fahrettin Aslandoğmuş tarafından yaptırılmıştır (Baykara, 1985: 88; Arabacı, 1998: 134 vd.).

Medresenin açılışına, büyük âlim ve Konya kadısı Siraceddin Urmevî, Şeyh Sadreddin Konevî, Mevlânâ Celâleddin Rumî, Muinüddin Pervane gibi Konya ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin seçkin simaları katılmıştır (Arabacı, 1998: 134). Atabekiye Medresesi yapıldığı zaman Celâleddin Karatay ölmüştü. Mevlana Celâleddin Rumi, Karatay Medresesi'nden Atabey Medresesi'ne nakledilen Mardin'li Şerefeddin'in yerine Efsahüddin'in tayinini tavsiye eden bir mektup göndermiştir (Konyalı, 1968: 97). Bu bilgilere göre Atabekiye Medrese'sinin ilk müderrisi, Karatay Medresesi'nden tayin edilen Mardinli Şerefeddin olmuştur. Medrese'nin ilk muidi ise Nakiboğlu Mevlânâ Taceddin'dir (Eflaki, 1973: 239). Atabekiye Medrese'sinde fıkıh ilimleri okutulduğu belirtilmektedir (Önder, 1962: 123). Atabekiye Medresesi'nin ana binası 1930'lu yıllarda yıkılmıştır (Konyalı, 1964: 752).

2.2. Hatuniye (Devlet Hatun) Medresesi

Mihmandar mahallesinde, Hatuniye Mescidi'nin bitişiğinde idi. Selçuklu sultanları soyundan Devlet Hatun tarafından 1213 yıllarında yaptırılmıştır. Medrese'nin Selçuklu dönemine ait müderrisleri hakkında pek bilgi bulunmamaktadır. Bu medrese de, diğerleri gibi son yüzyıllarda yıkılmağa mahkûm olmuştur (Önder, 1962: 124).

2.3. İnce Minareli Medrese (Dar'ül - Hadis)

İnce Minareli Medrese Alaaddin Tepesi'nin batısında Beyhekim Mahallesi'nde yer almaktadır. 1264 yılında (Atçeken, 1998: 58) yaptırıldığı ifade edilen medresenin vakfiyesinin Ocak 1281 tarihini taşıdığı belirtilmektedir (Ergenç, 1973: 43). İnce Minareli Medrese, Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali tarafından yaptırılmıştır (Karpuz, 2002: 190). Fahreddin Ali birçok Selçuklu sultanına vezirliği ve kırk yıldan fazla yüksek makamlarda bulunması ile devlete hizmet etmiş ve büyük hayır müesseseleri ile de bütün Türkiye'de ve hatta İslâm dünyasında tanınmış bir şahsiyettir. Bu hayır tesisleri ve ihsanları dolayısıyla Anadolu halkı arasında asırlarca "Sâhib Ata" adını almış ve bu da kendisine karşı duyulan yüksek saygının bir ifadesi olmuştur (Turan, 2005: 552).

Medreseye bitişik olarak yapılan mescidin cephe üzerinde yer alan sırlı tuğlalarla süslenmiş minaresi yapıya İnce Minareli adının verilmesine sebep olmuştur. Aslında iki şerefeli olan minare binaya nisbetle oldukça yüksek ele alınmıştı. 1901 yılında yıldırım düşmesiyle önce birinci şerefeden yukarısı, daha sonra da şerefe yıkılmıştır. Bugün mescid de yıkılmış olup sadece medreseyle ortak olan kible duvarında mihrabı kalmıştır. Vakfiyenin 663 (1265) tarihli kısmında yapıdan açıkça bahsedildiğine göre medrese, mescid ve minare bu tarihten önce yapılmış olmalıdır. Mimarı ise taçkapıda üstteki iki madalyon içinde adı yazılı olan Kөлük b. Abdullah'tır (Yavaş ve Çobanoğlu, 2000: 269).

İnce Minareli Medrese binası, başka birçok Selçuklu Çağı Medreseleri arasında, üstü örtülü orta avlulu binalar sırasında sayılırsa da, kendi tipi ve fonksiyonuna göre bir biçimi olduğu kabul edilmelidir. Anadolu'da Konya Şehri gibi kış mevsimleri sert Selçuklu şehirlerinde bu çağda böyle örtülü avlusu olan Medrese binalarını yapmak bir gelenek haline gelmiştir (Akok, 1970: 7). Avluyu örten kubbeye köşelerde dörder tane yelpaze şeklindeki bingilerle geçilmektedir. Kubbenin tepesindeki aydınlık feneri avluyu aydınlatmaktadır. Yapının aksında batı taraftaki sivri beşik tonoz örtülü ana eyvan, sağında ve solunda da kubbeli mekânlar yer alır (Şimşir, 1990: 46).

Dış yapısı taş olan binanın içi tuğladır. Kubbe firuze, kahverengi ve lâcivert renklerdeki sırlı tuğlaların sonsuz geometrik motifler oluşturacak şekilde dizilmesiyle süslenmiştir. Sırlı tuğlaların dikine sıralanması ile oluşturulan iç içe geçmiş zikzaklar ve baklavalara kilim motiflerini andırmaktadır. Kubbe kasnağını çeviren geniş şerit üzerinde de firuze renkli çinilerden örgülü kûfi yazı ile "el-mülkü lillâh" ibaresi tekrarlanmıştır. Karatay Medresesi'ne göre çok sadeleştirilmiş olan bu iç mekân taçkapının zenginliğiyle âdeta tezat teşkil eder (Yavaş ve Çobanoğlu, 2000: 269). Yanlarda ve bilhassa Baş eyvanın yanlarına rastlayan bölümlerde, kapalı dershanelerin, orta avluya açılan kapılarıyla, köşe yapan duvarları, görülmekte ve bu dershanelerin tam plânlan toprak içi kalıntılarından sezilmektedir. Öğrenci hücreleri, dikdörtgen, kapalı dershanelerde kare plânlıdır. Binanın arka yönünde, Baş eyvanın arka duvarını desteklik etmek için yapılmış iki payanda duvarı bugünkü plânında yer tutmaktadır (Akok, 1970: 8).

2.4. İplikçi Medresesi (Altunapa Medresesi)

Konya'da inşa edilen ilk medresenin Altunapa Medresesi olduğu söylenir. 1200 yıllarında Şemseddin Altunapa tarafından yaptırılan bu medreseye mütevellî olarak İplikçioglu'nun tayin edilmesinden dolayı, İplikçi Medresesi olarak şöhret bulmuştur (Atçeken, 1998: 55). Medrese yapıldığı zaman Konya'nın Yeni Pazar

(Sûku'l-Muhdes) denilen yerindedir. Etrafı iki mescid, bir ev, han ve dükkânlarla çevrilidir. Mescidlerden birisi Tebrizli Tüccar Hoca Abdülcebbar'ın oğlu Ebu'l-Fâdıl Hoca, diğeri bugün izi kalmayan Selim oğlu Boyacı Hoca Yusuf Mescidi'dir. Medresenin içinde kendisine ait ayrıca bir de kütüphane kuruluştan itibaren bulunmaktadır (Arabacı, 1998: 155). Vakfının İplikçi Camisi'ne bitişik dükkânları olduğu gibi Kazancılar ve Hallaçlar Çarşıları'nda da dükkânları bulunmaktaydı (Muşmal, 2000: 40).

Bu günkü İplikçi Camii'nin güneyinde idi. İplikçi Camii ile birlikte, belki ondan bir iki yıl önce, yaptırılmıştır. Medrese'nin Hicri 598 (Miladi 1201) yılında tanzim edilen vakfiyesine göre medresenin Hanefî mezhebindeki müderrisine ayda 800, muidine 240 dinar tahsis edilmiş, ayrıca Hanefî ve Şafî mezhebindeki talebelere 5 dinar verilmiştir. Ayrıca, imam, müezzin ve ferraş (hademe)'a da maaş bağlanmıştır (Önder, 1962: 124). Yine Medresenin vakfiyesine göre çok başarılı üç talebeye ayda 15'er dinar, orta seviyeli on beş talebeye ayda 10'ar dinar burs verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca her yıl medreseye 100 dinar değerinde kitap alınması şart koşulmuştur (İpşirli, 1991: 128).

Sultanü'l-ulemâ Bahaeddin Veled Konya'yı teşrif ettiği zaman (1228), Konya'da Sultan sarayına misafir olmayı reddedip Altun Aba Medresesi'ne inmiştir. Bu hususta Eflâki şu bilgiyi verir: "Sultan'ın niyeti Sultanü'l-ulemâyı kendi sarayında ağırlamak ve onu orada misafir etmektir. Mevlâna Baha Veled kabul etmedi ve imamlara medrese, şeyhlere hankâh, emirlere saray, tüccarlara han, başıboş gezenlere zaviyeler, gariplere kervansaraylar münasıptir. Buyurup Altun Aba Medresesi'ne indi". Eflâkî, Konya'da o zamana kadar Altun Aba Medresesi'nden başka bir medrese olmadığını da bildirir (Atçeken, 2002: 577).

İplikçi Medresesi'nin asıl mimarisinden günümüze sadece bir kubbeli hücre ve İplikçi Camii duvarına bitişik temel kalıntısı gelebilmiştir. Henüz plânı kazı yapılmadığı için bilinmemektedir. Alâeddin Tepesi'ndeki (İç Kale) Medrese-i Sultaniye'den sonra Konya'daki ikinci en eski Selçuklu medresesidir. Medresenin aslı yapısını Karatay Medresesi gibi hatta ondan üstün tahmin edilmektedir. Medrese, dikdörtgen avlu, bir büyük kubbe ve küçük kubbelerle (hücre) açılan kapalı medrese tipinde kabul edilmektedir. Fakat zaman içinde bu eser yıkılmış, yerine yapılanlar da aslı gibi olmamıştır. İplikçi Medrese'si Osmanlı döneminde de çeşitli tadilatlarla belirli bir dönem kullanılmıştır (Arabacı, 1998: 155-156).

2.5. Kadı Kalemşah Medresesi

Kadı Kalemşah Medresesi Gazi Alemşah mahallesinde yer almaktaydı. XIII. yüzyıl sonlarına doğru vefat eden Selçuklu ilim adamlarından Zeyneddin Kadı Kalemşah (Önder, 1962: 124) veya Taceddin Kalemşah (Arabacı, 1998: 162) tarafından yaptırılmıştır. İbn Battûta'nın Konya'ya geldiği sırada bu beldenin kadısı olan İbn Kalemşah'ın adı Eflâkî'de "Ahi Taceddin Kalemşah" olarak geçer. XIV. Yüzyılın ilk çeyreğinde Konya'daki Ahilerin başı ve Ahiler için yaptırdığı dergâhın şeyhiydi. Misafirperverliğiyle ün yapan İbn Kalemşah hayırsever biriydi (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2014: 18). İbn Battûta'nın ifadeleri doğru ise İbn Kalemşah Medresesi, Konya'da hizmet veren zâviyelerin en büyüğü idi. Buraya inen misafirlere diğer zaviyelerden daha çok ikram ediliyordu (Küçükdağ, 2005: 46). Bu açıklamaya göre Kadı Kalemşah Medresesi'nin, mescid ve zaviye ile birlikte olduğu anlaşılmaktadır. Kadı Kalemşah Medresesi'nin 1300 ve 1319 tarihli

Konya ve Maarif Nezareti salnamelerinde isminin bulunmaması dikkat çekicidir. Medrese, zaviyesi ile kirlikte, Osmanlı döneminde yıkılmıştır (Arabacı, 1998: 163).

2.6. Karatay Medresesi (Karatay-ı Kebir Medresesi)

Karatay Medresesi, Konya’da, Alâeddin Tepesinin kuzey yönündedir. Anadolu Selçukluları devrinin yüksek ilim şubelerinden biri olan Karatay Medresesi, kitabesine göre, Sultan İzzeddin Keykâvus II. devrinde, Emir Celâleddin Karatay tarafından (Önder, 1962: 129-130), 1251 yılında yaptırılmıştır (Mülayim, 2001: 475). Zengin vakıfları olan medresenin banisi Celâleddin Karatay, kendisini ibadetten alıkoyar düşüncesiyle hiç evlenmemiş, Karatay ailesi, kardeşi Kemaleddin Rumtaş’tan türemiştir. Medresede 1908 yılına kadar tedrisat yapıldığı, şer’iyye sicil kayıtlarıyla sabittir. Zaman zaman tamirat gören medrese bugün “Çini Eserler Müzesi” olarak görev yapmaktadır (Atçeken, 2002: 576). Medresenin vakfiyesi 1253’te tanzim edilmiş olup, şarta göre, buraya devam eden talebe dört Sünnî mezhepten birine mensup olabilecektir (Turan, 1948: 74). Mimarı bilinmemektedir.

Karatay Medresesi’nin taç kapısı Selçuklu eserleri arasında oldukça göz doldurur bir bezemeye sahiptir. Nitekim medrese taç kapısının zarafetiyle dikkat çeken bir Selçuklu abidesidir. Bir sanat şaheseri olan kapının çerçevesini ve üstündeki sathı, üç taraflı som mermerden kitabeli bir süs çevirir. Kitabe on parça taş üzerine Selçuk sülüsü ile tek satır halinde yazılmıştır (Konyalı, 1964: 851). Medresenin kapısı tenasübün fevkaladeliği, gök ve beyaz mermerin nizam ve irtibatındaki maharet ve üzerlerinde husule getirilen kabartma ve tezyinat cidden dikkat çeker ve hayret uyandırır (Atçeken, 2002: 576).

Karatay Medresesi plan olarak orta avlunun örtülmesiyle şekil kazanan ve kendine özgü bir gelişme izleyen medrese tipleri arasında yer alır. Taçkapısı ile ana kütle arasındaki boşluk, bugün mevcut olmayan kısımlar, gerçekte bu kesimin nasıl bir plana sahip olduğu konusunda değişik görüşlerin ileri sürülmesine sebep olmaktadır. Mevcut mimari izler ve benzeri diğer eserlere göre bütünleştirilen planın simetrik ve dengeli bir kuruluş gösterdiği söylenebilir. XII. yüzyılın ikinci yarısından sonra yapılmış olan Tokat ve Niksar’daki Yağlıbasan medreselerinin ardından daha gelişmiş bir planın ortaya çıkması beklenen bir sonuçtur (Mülayim, 2001: 475).

Karatay Medresesi’nin iç kısmında tonozla örtülü ana eyvan ile iki tarafında kubbeli birer mekân yer alır. Sağ taraftaki oda kışlık dersane, sol taraftaki oda ise medresenin banisi Celalettin Karatay’a ait türbedir. Sağ taraftaki oda bugün yıkılmış vaziyettedir. Avlunun güney ve kuzeyinde, üzeri tonozla örtülü üçer talebe hücreleri sıralanmaktadır (Şimşir, 1990: 34). Merkezî alanı örten kubbenin yükü köşelerde, üçgen panolardan oluşan yelpaze pendentiflerle alt yapıya aktarılmaktadır. Kubbenin eteklerinden köşelere doğru daralan yüzeyler kubbeden gelen biçim ve renk etkilerini dört köşede toplar. Pendentifler, arşitektonik bir görevi en olgun biçimde yerine getirmekle kalmayıp iç mimarinin renk bütünlüğünü sağlayan güçlü bir eleman olarak mekâna katılır. Üçgen panolar halindeki bu geçiş elemanlarının yüzeylerinde kûfi yazı ile Muhammed, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali ile Davut, İsa ve Musa adları yazılıdır (Mülayim, 2001: 476).

Merkezî hol ile eyvanın mozaik çini kaplaması portalden daha güzeldir. Kubbealtı, Selçuklu çini örneklerinin en zengini ile kaplanmıştır. Siyah, patlıcan moru ve firuze renkli çinilerle hareketlenen mekân, “gök kubbeyi” andırmaktadır. Kubbeyi ve duvarları kaplayan çini mozaik süslemeler, mimarî ile tam bir ahenk halinde mekân etkisini artırmaktadır. Yelpaze biçiminde açılan köşeler üzerine oturan kubbenin firuze ve lâcivert mozaik çinilerle iri geometrik yıldızları âdeta gökyüzünü aksettirmektedir. Selçuklular devrinde kurulan Karatay Medresesi Beylikler ve Osmanlılar devrinde de eğitime devam etmiştir (Arabacı, 1998: 165). Günümüze kadar ulaşan muhteşem taç kapısı ile görülmeye değer müstesna eserlerden biridir.

2.7. Küçük Karatay (Kemaliye/ Karatay-ı Sağır)

Kemaliye Medresesi Alâeddin Tepesi kuzey eteklerinde, Karatay Medresesi'nin doğusundaydı (Önder, 1962: 139). Küçük Karatay (Kemaliye) Medresesi, Karatay Medresesi'nin bânisi Celâleddin Karatay'ın kardeşi Kemaleddin Rumtaş* “Timurtaş” (Konyalı, 1964: 878; Arabacı, 1998: 180) tarafından muhtemelen 1248 tarihinde yaptırılmıştır (Odabaşı, 2015: 97). Bu durumda Küçük Karatay Medresesi'nin Karatay Medresesi'nden önce yapıldığı görülmektedir. Karatay Medresesi Vakfiyesi'nde Karatay Medresesi tarif edilirken şu ifadeler kullanılmaktadır; “*Payıtaht Konya şehri içinde, kardeşi Emir Kemalettin Rumtaş'ın medresesi hizasındaki caddede....*” şeklinde devam etmektedir (Önder, 1962: 139).

Küçük Karatay Medresesi'nin vakıf giderlerini personel ve tamirat giderleri ile burada eğitim gören öğrencilerin iâşe masrafları, onlara verilen burslar ve medrese içerisindeki mefruşat giderleri oluşturmaktadır. Ancak medresenin vakfiyesinin olmayışı, XIII. yüzyılda burada istihdam edilen personel sayısı ve vakıf görevlileri sayısında yüzyıllara göre azalma veya çoğalma söz konusu olup olmadığı sorusunu cevapsız bırakmaktadır (Odabaşı, 2015: 99). Küçük Karatay Medresesi, açık avlulu medreselerden kabul edilmektedir. Kareye yakın plânlı, kubbeli bir yapıdır. Fakat bu tarihî Anadolu Selçuklu medresesi, zamanla tahrip olmuştur (Arabacı, 1998: 180).

2.8. Molla Atik Medresesi

Çifte Merdiven mahallesinde, Seyfiye Medresesi civarında idi. Sulta'ül Ulema (Mevlâna'nın babası) ve çocukları için Selçuklu emirlerinden Bedreddin Gevhertaş tarafından yaptırılmıştır (Önder, 1962: 124). Dizdar adı ile tanınan Emir Bedreddin Gevhertaş Alâeddin Keykubâd'ın Lalasıdır. Mevlânâ'nın babası Baha Veled kendisine bağlı (mürid) olan Gevhertaş'tan oğulları için bir medrese yaptırmasını ister. O da medreseyi yaptırır ve bir takım vakıflar bağışlar (Arabacı, 1998: 183). Medrese 1232 yılında yapılmıştır (Konyalı, 1964: 791).

Medrese, Selçuklu ve Karamanoğlu döneminde Medrese-i Mevlâna, Osmanlı döneminde Medrese-i Molla, daha sonra Molla-i Atik (Eski Molla) Medresesi, sonradan dergâhın yanında yaptırılan medrese de Molla-i Cedid (Yeni Molla) Medresesi olarak anılır. Mevlâna vefat edinceye kadar bu medresede oturmuş, çocuklarını burada büyütmüş, eserlerini burada vermiş, Şems'le o meşhur halvet ve sohbetleri burada olmuş, Şems'le Kimya Hatun'un evlenmesi ve aralarında geçen

* Vakfiyelerde Rumtaş olarak bahsedilmektedir; bkz. Önder, 1962: 139

bütün olaylar ve Şems'in öldürülmesi hep bu medresede cereyan etmiştir (<http://www.tefekkurdergisi.com> E.T. 05.02.2017). Medrese'de Mevlana'nın ve daha sonraki dönemlerde de dergâh postnişinilerinin görev yaptıkları tahmin edilmektedir. Aynı zamanda Mevlana'nın evi olan bu yapının Osmanlı'nın son döneminde yıkıldığı belirtilmektedir (Önder, 1962: 124).

2.9. Konya Sırçalı Medrese

Büyük Selçuklular zamanında yapılan ve model olan medreseler, Anadolu Selçuklular'da da aynı mimari tarzda ve biraz daha gelişmiş şekilde de olmuştur. Medreseler genellikle tek katlı yapılmıştır. İki katlı olanları da mevcuttur. Konya Sırçalı Medresesi buna örnektir. Eyvan sayıları belli değildir. Eyvanlar, sivri, beşik tonozlu, örtülü, ana eyvanın yanlarındaki odalar genellikle kubbelidir (Sözen, 1970: 27). Taçkapısında yer alan kitabesine göre 640/1242-43 yıllarında II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde II. Alâeddin Keykubad'ın Lalası Bedreddin Muhlis tarafından yaptırıldığı yazılıdır (Güler, 1986: 16).

İçindeki sırlı tuğla ve çini süslemelerden dolayı Sırçalı Medrese olarak tanınan yapı kurucusundan dolayı Muslihiyye Medresesi adıyla da anılmaktadır. Ana eyvandaki çini kitabede ustasının mimar Muhammed b. Muhammed et-Tûsî olduğu belirtilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Hanefî fikhî ile tefsir okutulan medrese XVII. yüzyılda harap olmaya başlamış, talebe hücreleri XIX. yüzyılda tamamen yıktırılarak yerine kerpiç odalar yapılmış ve 1924 yılına kadar kullanılmıştır. 1943-1954 yıllarında elden geçirilen yapı 1960'ta Konya Müzesi'ne bağlı Mezar Anıtları Seksiyonu olarak ziyarete açılmıştır (Uluçam, 2009: 126).

Konya'daki tek açık avlulu, iki katlı Selçuklu Medresesi Sırçalı Medrese olup 1242 yılında inşa edilmiştir. Taçkapıdaki taş, ana eyvan üzerindeki çini süslemeler döneminin nadir örneklerini teşkil eder (Karpuz, 2002: 190). Girişin sağındaki mekân, medreseyi yaptıran Bedreddin Muhlis'in türbesidir (Yetkin, 1970: 49). Girişin karşısında bulunan ve medresenin en büyük mekânı olan ana eyvana üç basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Avluya bakan küçük birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Tamamı çini bezeme olan fakat çoğu dökülmüş eyvan cephesi çinileri mozaik çini tekniğiyle yapılmıştır. Ana eyvanda, ana eyvandaki mihrap nişinde, avluya bakan pencere etrafında, üst kat revakların kemer içlerinde, girişin içe bakan yüzeyinde ve kemer aralarında kalıntılardan anlaşıldığı kadarıyla çini mozaikler görülür. Kullanılan renkler firuze, patlıcan moru, kobalt mavisidir (Yıldırım, 2013: 56).

2.10. Konya'daki Diğer Selçuklu Medreseleri

Selçuklu döneminde Konya'da yapılan daha birçok medrese bulunmaktadır. Bunlardan Lala Ruzbe Medresesi, zamanımıza ulaşamayan eserlerdendir. Konya'nın İç Kalesi (Ahmedek) içinde ve hankâhının bitişiğinde yer alan bu medrese I. Alâeddin Keykubad'ın muhtedi Lalası Ruzbe tarafından yaptırılmıştı. Horozlu Hanı da bu şahsındır (Konyalı, 1964: 883). Bir diğer Selçuklu medresesi ise Seyfiyye Medresesi'dir. Çifte Merdiven Mahallesi'nde yer alan medrese Sultan II. İzzeddin Keykavus zamanında Celâleddin Karatay'ın küçük kardeşi Seyfeddin Karasungur tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir (Atçeken, 1998: 57). Bir başka Selçuklu medresesi Nizamiye (Nalncı) Medresesi'dir. Alâeddin Tepesinin doğu yönünde Belediye Sarayı bitişiğinde idi. Medrese, Selçuklu Sultanı I. İzzettin

Keykâvus zamanında emir Nizamüddin Ahmed tarafından yaptırılmıştır. Civarında Nalınacı Türbesi bulunduğu için, Nalınacı Medresesi adı ile tanınmıştır (Önder, 1962: 122). Tacü'l Vezir Medresesi ise eski Konya Fuarı'nın kuzeye açılan kapısının sağında ve halen ayakta olan türbenin bitişiğindedir. Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanının vezirlerinden Tacüddin Ahmet tarafından 1239 yılında yaptırılmıştır (Muşmal, 2000: 40).

Sonuç

Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulması ve daha sonrasında payitaht olarak Konya'yı seçmesi şehrin gelişmesini sağlamıştır. Konya, Selçuklu Devleti'ne başkentlik yaptığı dönemde pek çok mimari eserin yapıldığı nüfusun arttığı birçok alanda gelişmelerin yaşandığı bir şehir haline gelmiştir. Özellikle eğitim alanında önemli gelişmeler yaşamıştır. Bilindiği gibi Anadolu Selçuklu Devleti dönemi gerek idari yöneticiler gerekse toplum açısından eğitime önem veren bir anlayışa sahip olmuşlardır. Bu özellikleri yaptırıldıkları eğitim kurumlarının varlığıyla daha da belirginleşmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti eğitim sisteminde temel eğitim kütüp adı verilen eğitim kurumlarında verilmiştir. Bu kurumlar okuma yazma, aritmetik gibi temel bilgilerin öğretimi yanında din eğitimi de gerçekleştirmişlerdir. Genel olarak camilere bitişik inşa edilen kütüpler dönemin temel eğitimini vermektedir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nde yüksek öğretim ise medreselerde verilmiştir. Özellikle XIII. yüzyılda, bir çok âlim ve bilgin Moğol istilasından kaçarak Anadolu'ya gelip yerleşmiştir. Bu durum Anadolu Selçuklu Devleti medreselerinin bilimsel açıdan daha fazla gelişme göstermesini sağlamıştır. Medreselerin artıp yaygınlaşması müderris ve öğrenci sayısını da arttırmıştır. XIII. Yüzyıl Konya medreselerinde 1000'e yakın öğrenci olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı döneme ilişkin Konya ve Anadolu Selçuklu eğitiminin önemini daha iyi açıklamaktadır. Anadolu Selçuklu medreselerinde öğretim ve düzen, Büyük Selçuklu Devleti medreseleri ile benzer özellikler taşımıştır. Medreselerde özellikle fıkıh gibi din ilimlerinin yanında astronomi, fizik, matematik gibi fen ilimleri de verilmiştir.

Sonuç olarak Anadolu Selçuklu Devleti Anadolu'daki oluşturduğu huzur ortamı sayesinde önemli bir kültürün meydana çıkmasına sebep olmuştur. Vakıflar oluşturularak medreselerin ekonomik olarak desteklenmesi eğitimcilerin kendilerini eğitim anlayışına vermelerine, öğrencilerin ise aldıkları derslerle ileride önemli ilim adamı olmalarına katkı sağlamıştır. Özellikle Mevlana gibi tasavvuf alimlerinin hoşgörü ve insan sevgisi Konya'da eğitim anlayışının temelini sağlamlaştırmıştır. Günümüzde ise Konya ili bünyesindeki eğitim kurumları ve öğrenci sayısı ile Türkiye'nin önemli bir eğitim şehri haline gelmiştir.

Kaynakça

- Akok Mahmut, "Konya'da İnce Minareli Medresenin Rölöve ve Mimarisi", *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı: XIX-I, 1970
- Akyüz Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Yayınları, Ankara, 2007
- Arabacı Caner, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri*, Konya Ticaret Odası, Konya, 1998

- Atçeken Zeki, “Konya Şer’iye Sicil Kayıtlarına Göre Konya Selçuklu Medreselerinde Osmanlılar Zamanında Görev Yapan Müderrisler”, *İpek Yolu*, Sayı: I, 1998
- Atçeken Zeki, “Osmanlılar Zamanına Ulaşan Selçuklu Medreseleri ve Müderrisleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, VII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002
- Baykara Tuncer, Türkiye Selçuklu Döneminde Toplum ve Ekonomi, *Türkler*, Ed: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002
- Baykara Tuncer, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985
- Biçer Bekir, “Kuruluş Devrinde Nizâmiye Medreselerinin Müderrisleri”, *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl6, Sayı:16, 2013
- Bozkurt Nebi, “Medrese”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 28, Türk Diyanet Vakfı Yayını, Ankara, 2003
- Çelebi İlyas, “Kelâm Metodunun Ortaya Çıkışı Gelişim Süreci ve Yeni Metod Arayışları”, *İslâmi İlimlerde Metodoloji Meselesi I*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2001
- Dikici Recep, XIII. Yüzyılda Konya ve Çevresinde Kültür Faaliyetleri, *III. Uluslararası Mevlâna Kongresi*, 5-6 Mayıs 2003 Konya, Bildiri Kitabı, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 2005
- Eflaki Ahmet, *Ariflerin Menkıbeleri II*, Çev: Tahsin Yazıcı, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1973
- Ergenç Özer, *1580-1596 Yılları Arasında Ankara ve Konya Şehirlerinin Mukayeseli İncelenmesi Yoluyla Osmanlı Şehirlerinin Kurumları Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Deneme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1973
- Furat Ayşe Zişan, “Eğitim-Mimarî İlişki Açısından Kuruluş Dönemi Osmanlı Medreseleri”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 8, 2003
- Güler İzzet, “Sırçalı Medrese”, *İller Bankası Dergisi*, Sayı: II, 1986
- Güven İsmail, “Türkiye Selçuklularında Medreseler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:31, Sayı:1, 1998
- İbn-i Bibi, *El-Evâmirül-Âla’iye Fi’Umuri’l-Âla’iye; Selçuknâme*, I-II, Çev: Mürsel Öztürk, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996
- İpşirli Mehmet, “Anadolu: Eğitim Öğretim”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:3, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul, 1991
- Karpuz Haşim, “Konya”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:26, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul, 2002

- Kemaloğlu Muhammed, “XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim Öğretim (Medreseler)”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, Cilt:2, Sayı:5, 2015
- Konyalı İ. Hakkı, “Bir Hüccet İki Vakfiye”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 7, 1968
- Konyalı İ. Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*, Konya, 1964
- Küçükdağ Yusuf ve Arabacı Caner, *Selçuklular ve Konya*, Selçuklu Belediyesi Yayını, Konya, 2004
- Küçükdağ Yusuf, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2005
- Kütükoğlu Mübahat, *XX. Asra Yetişen Osmanlı Medreseleri*, TTK Yayınları, Ankara, 2000,
- “Mevlana'nın Evi ve Medresesinin Yeri Nasıl Bulundu?” Tefekkür Dergisi; <http://www.tefekkurdersisi.com>
- Muşmal Hüseyin, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Konya'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (1640-1650)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2000
- Mülayim Selçuk, “Karatay Medresesi”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:24, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul, 2001
- Odabaşı Zehra, “Türkiye Selçuklularından Osmanlı'ya Küçük Bir Miras: XIX. Yüzyılda Küçük Karatay (Kemâliye) Medresesi”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:44, 2015
- Önder Mehmet, *Mevlana Şehri Konya*, Konya Valiliği, Konya, 1962
- Özaydın Abdulkerim, “Nizâmiye Medresesi”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 33, Türk Diyanet Vakfı, Ankara, 2007
- Özaydın Abdulkerim, “Nizâmülmülk”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 33, Türk Diyanet Vakfı, Ankara, 2007
- Özkan Salih, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008
- Roux Jean-Paul, *Türklerin Tarihi*, Çev: Aykut Kazancıgil, Kabalacı Yayınevi, İstanbul, 2004
- Sözen Metin ve Tanyeli Uğur, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011
- Sözen Metin, *Anadolu Selçuklu Devri Medreseleri*, I-II, İstanbul, 1970
- Şeker Mehmet, “Müslüman Türklerde İlimi Gelişme”, *Türk Medeniyeti Tarihi*, Ed: Nesimi Yazıcı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 2005
- Şimşir Zekeriya, *Konya Selçuklu Medreseleri Çinilerinde Kullanılan Motifler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1990
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, *Ahilik Ansiklopedisi*, Ankara, 2014

- TDK, “Medrese”, Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts Erişim Tarihi: 15.03.2016
- Turan Osman, “Selçuklu Devri Vakfiyeler-Celaleddin Karatay Vakıfları ve Vakfiyeleri”, *Belleten*, XII., Ankara 1948
- Turan Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye: : Siyasi Tarih Alp Aslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005
- Uluçam Abdüsselam, “Sırçalı Medrese”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:37, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul, 2009
- Ünal M. Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007
- Yavaş Doğan ve Çobanoğlu Ahmet Vefa, “İnce Minareli Medrese”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:22, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul, 2000
- Yetkin S. Kemal, “Anadolu’ da Selçuklu Mimarisi”, *Türk Mimarisi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1970
- Yıldırım Aysun, *Konya Alâeddin Camii, Sırçalı Medrese ve Karatay Medresesindeki Çiniler*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2013